

vedtagne konvention om indførsel af materialer til undervisningsmæssige, videnskabelige og kulturelle formål.

Valgt blev: *Lars P. Jensen, Chr. Christensen, Einer-Jensen, Per Hækkerup, Peter Nielsen, Lars M. Olsen, Hans Rasmussen, Aage Fogh, A. C. Normann, Niels Andersen, J. M. Pedersen, Henry L. W. Jensen, Anker Lau, Anders Andersen, Holmberg, Axel Kristensen, Harald Nielsen, Poul Møller, Baagø, Fanger og Weikop.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om revalidering.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 799, fremsættelsen i tidenden sp. 582.)

Lovforslaget sættes til forhandling.

Edel Saunte: Spørgsmålet om revalidering er desværre et problem, som for hver dag, der går, bliver mere og mere alvorligt. Igennem tiderne har vi kendt, at mennesker blev født med handicap af en eller anden art, og vi har jo også i en periode kendt, at der var mange arbejdsulykker, der medførte en invalidering for længere eller kortere tid, ulykkestilfælde, som kunne kræve en revalidering, men vi har vel aldrig kendt det, som vi ser nu, at vi næsten daglig møder mennesker, der er blevet invalideret kraftigt ved ulykker. Disse mennesker bliver ramt så meget hårdere, fordi de er det, vi kalder seninvaliderede. Det er ligesom lettere for mennesker at tilpasse sig samfundet, hvis deres invaliditet er medfødt, og det er ligesom lettere at hjælpe dem, at oplære dem, at træne dem op til at yde et arbejde, som kan tilfredsstille dem selv, og som kan være nyttigt for samfundet, når vi får fat i dem som børn. Men de invaliderede, vi nu ser, er mange gange mennesker, som rammes af invaliditet netop i deres bedste alder, på et tidspunkt, da de står med fuld beskæftigelse og er vant til at forsørge en familie, er vant til at udfylde en plads i samfundet.

Netop fordi disse problemer er blevet så påtrængende, er det for mig en stor glæde at se, at vi nu er kommet frem til, at der

har kunnet fremsættes et lovforslag i det høje ting om revalidering, et lovforslag, der, efter hvad jeg kan skønne, vil betyde en væsentlig modernisering og forbedring af det noget spredte revalideringssystem, vi arbejder med i øjeblikket.

Det er påtrængende nødvendigt, at vi virkelig tager et arbejde op på dette område, og det er påtrængende nødvendigt, at ansvaret for dette arbejde lægges ud i de enkelte amtskommuner, så at den enkelte, der står for ansvaret, har en direkte personlig kontakt med de mennesker, som er ramt af invaliditet, og som skal revalideres, en personlig kontakt, der uvilkårlig vil komme til at møde vedkommende som en personlig forpligtelse. Det er lettere, når man er på afstand af et ulykkeligt menneske, at sige: sådan og sådan skal der gøres, for det er rigtigt efter retningslinjer, efter love og bestemmelser. Det er sværere at være rigoristisk, når man står med personen over for sig; til gengæld er det lettere at yde ham den hjælp og den revalidering, som kan blive effektiv for ham, fordi man kender ham personligt, man kender hans problemer og hans muligheder for at komme til at yde en indsats. Jeg tror derfor, det er helt rigtigt, når dette lovforslag bygger på det princip, at vi kan decentralisere en meget væsentlig del af arbejdet for de mennesker, der skal revalideres.

Videre er det mig en glæde at se, at lovforslaget går ind for, at revalideringsarbejdet skal starte på hospitalerne. Når et menneske er ramt f. eks. af en arbejdspladsulykke eller en trafikulykke og vågner til bevidsthed og ser, at hans livs chance måske er slået i stykker, er det af største betydning for ham, at han straks mødes af forstående mennesker, der er parat til at få ham til at erkende, at det, han så som et livs chance, kan ombyttes med en anden chance. Det er derfor så væsentligt for at undgå langvarige psykiske traumer for de mennesker, der rammes af en sådan invalidering, at vi sætter ind med et arbejde for dem, lige så snart de selv må erkende, at der er en mulighed for, at de bliver varigt invaliderede, og jeg håber, at det samarbejde, som man vil bygge op omkring amtsarbejdsanvisningskontorerne, virkelig vil få held til at strække sig ud på

[Edel Saunte.]

hospitalerne, så at arbejdet for at undgå psykiske traumer sættes ind i tide.

Jeg er altså, som det vil forstås, meget glad for dette lovforslag og tror, at det virkelig kan blive et våben i det godes tjeneste, men jeg er alligevel bange for, at man måske ikke har taget tilstrækkelig fast om den nælde, der hedder at få den revaliderede ud i arbejdet igen.

Vi har allerede ved en række af arbejdsanvisningskontorerne nogen erfaring for, hvor vanskeligt det er, selv for specialkontorer under arbejdsanvisningen, at få disse mennesker i arbejde igen. Vi har den sørgelige erfaring, at ikke alene arbejdsgivere, men også mange arbejdskammerater har den indstilling, at dette menneske, som er blevet revalideret, kommer og tager en plads fra en anden. Det er ellers ikke noget, vi regner med. Hvis et menneske får en stilling, så får han en stilling, og han tager ikke derved en plads fra en anden, for han har lige så megen ret til arbejdet som en hvilken som helst anden; men i alt fald mange mennesker synes at have den indstilling, at en revalideret eller invalideret person tager en plads fra en anden. Vi kommer til at lære os selv og andre, at invalider har akkurat lige så megen ret til en arbejdsplads som et hvilket som helst andet menneske.

Det er en psykisk baggrund, som vi alle sammen kan være med til at oparbejde, men derudover er det et problem, om der ikke er en økonomisk baggrund, som vi kommer til at se på. Nu sagde jeg før, at vi her i Danmark har en ikke ubetydelig byrde på dette område, men det er dog en byrde, som er for intet at regne i forhold til den store byrde, som de krigsramte lande har haft med at revalidere deres krigsinvalidere, og det er vel også karakteristisk, at samtlige disse lande har måttet gennemføre moderne revalideringslove, har måttet gennemføre lovgivning, der på en eller anden måde hjalp den revaliderede til at komme i arbejde igen.

Man er gået forskellige veje. Man er gået den vej, at man har fastsat en kvotaordning, således at enhver enkelt arbejdsplads, der havde over et vist antal arbejdere ansat, skulle tage en eller flere revaliderede, invaliderede, ind på arbejdspladsen.

Man er gået den vej, at man har givet skatte-tilskud på den måde, at enhver arbejdsgiver, som ansætter en revalideret, ud over det fradrag, som han jo altid har for sin lønudgift til en arbejder, blev berettiget til at fradrage 20 pct., 40 pct. eller 50 pct. af arbejdslønnen som et ekstra fradrag, fordi man regnede med, at arbejdsgiveren havde udgifter ved at beskæftige den invaliderede. Andre steder er man gået den vej, at man direkte giver tilskud til den arbejdsgiver, der tager en revalideret arbejder ind på sin arbejdsplads, således at det udvalg, der står for revalideringen, sammen med den læge, der har været med til at behandle den pågældende, afgør, for hvor lang tid og med hvilke procenter revalideringsudvalget skal betale den ansatte invalideredes arbejdsløn. Det kan f. eks. tænkes, at hvis en arbejdsgiver tager en revalideret ind, får han for 3 måneder fuld refusion af den arbejdsløn, han udbetaler manden, for andre 3 måneder halv refusion, for de sidste 3 måneder måske 25 pct. refusion og derefter ingen refusion. En anden arbejder har måske et handicap af lang varighed, så revalideringsudvalget til stadighed vil betale f. eks. 20 eller 10 pct. af arbejdslønnen til arbejdsgiveren.

Det er min absolutte opfattelse, at hvis denne lov skal komme til at betyde noget virkelig fremskridt for beskæftigelsen af invaliderede personer, må vi i udvalget prøve på at finde en måde, hvorpå vi kan støtte deres tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Det er godt at revalidere mennesker, men kun hvis revalideringen fører til noget. Spørgsmålet er, om det ikke er værre at revalidere dem og vække deres forventninger om, at de nu er i stand til at indtage deres plads på arbejdsmarkedet, og så skuffe dem ved ikke at skaffe dem arbejde, end det er overhovedet at lade være at revalidere dem. Jeg tror derfor, at det vil være meget nødvendigt, at vi ved siden af en nøje gennemgang af dette lovforslag virkelig går ind i en debat om, hvad vi skal gøre, når de er revalideret.

Det eneste forsøg på at give dem beskæftigelse findes jo i bestemmelsen om, at man kan pålægge stat, kommuner og koncessionerede selskaber at tage revaliderede i arbejde. Det er udmærket, og det er også muligt, at man kan få noget ud af det på

[Edel Saunte.]

den måde, men jeg tror desværre ikke, det bliver så forfærdelig meget, ganske simpelt fordi alle større kommuner har en række personer, som de står over for at måtte pensionere, hvis de ikke kan give dem en skånestilling. De stillinger, som vi kunne anbringe de revaliderede i, vil være de samme stillinger, som kommunerne bruger til at anbringe deres egne pensionsberettigede, svækkede personer i. Jeg kender f. eks. forholdene i Københavns kommune; dér ved jeg at alle de pladser, vi kalder skånestillinger, er besat af personer, som er mere eller mindre svækket, og som har været ansat i en lang årrække inden for Københavns kommune; de er enten ramt af en arbejdsulykke, af sygdom eller ganske simpelt af dette, at de med årene har svært ved at bestride det arbejde, de tidligere har haft. Vi har ikke engang skånestillinger nok til vore egne. Man kan selvfølgelig godt sige: ja, nu må Københavns kommune tage nogle revaliderede ind i de skånestillinger. Men hvad så med de mennesker, som har været ansat i Københavns kommune og gennem mange år har udført et arbejde dér, som de nu ikke længere kan udføre? Det er jo også en slags invaliderede personer; også de har et rimeligt krav på at få en beskæftigelse, så længe der er mulighed derfor inden for den arbejdsplads, hvor de har arbejdet i mange år.

På trods af disse kritiske bemærkninger vil jeg gerne slutte med at sige, at jeg er meget glad for dette lovforslag, og jeg håber for alvor, at denne lovgivning vil komme til at afløse de nu meget spredte bestemmelser om revalidering på en måde, der kan skabe glæde og lykke for de mennesker, som har det hårdest, og tilfredshed og fremgang for dem og deres familie.

Søren Andersen: Revalidering var længe et forsømt problem såvel i dansk som i udenlandsk sociallovgivning. Det skulle faktisk først for alvor blive opdaget og erkendt under krigstiden med dens store behov for arbejdskraft, idet man fandt en arbejdsreserve blandt de invaliderede. En indsats for de invalideredes egen skyld blev vel i og for sig først gjort gennem efterkrigstidens sociale arbejde på dette område. Vi har ikke i Danmark haft for-

hold som dem, der har ført revalideringstanken frem i udlandet, men det har heller ikke været nødvendigt; det er tilstrækkeligt at se på den tekniske udvikling og på, hvor mange mennesker der næsten daglig bliver invalider gennem trafikulykker. Rækken af personer, der ville være i højeste grad ulykkeligt stillet, hvis der ikke under en eller anden form var mulighed for revalidering, bliver faktisk længere for hver dag, der går. På linje med den forebyggende sociallovgivning, men måske nok — for at bruge et populært udtryk — med et andet fortegn, må revalideringslovgivningen såvel ud fra et menneskeligt som ud fra et samfundsmæssigt synspunkt have til formål, at så mange som muligt hjælpes til en menneskelig tilværelse og hjælpes til i så vid udstrækning, som det er gørligt, at forsørge sig selv og deres familie.

Vi kan fra venstres side give tilslutning til den grundtanke, der ligger bag lovforslaget. En indsats for revalidering er før i tiden blevet gjort gennem særforborg, og det kan naturligvis fortsat ske. Lovgivningsmæssigt blev der gjort en indsats i 1956 som den egentlig første på, skal vi sige mere generel basis, og det lovforslag, der her foreligger, er i nogen måde en udbygning deraf.

Når vi nu i folketinget skal til at skabe en større og mere generel lovgivning på dette område, har vi i og for sig ikke nogen stor erfaringsbasis at bygge på, hverken i den lovgivning, vi har haft hidtil, eller i de foranstaltninger, der er truffet i udlandet. Men der foreligger jo som allerede nævnt en kommissionsbetænkning, som i nogen måde skubber på med hensyn til en løsning af problemet. Det foreliggende lovforslag er stort set skåret over samme læst som loven om foranstaltninger for erhvervshæmmede, som det også skal afløse, men det er jo i sin opbygning bredere og giver hjælp efter mere generelle og ensartede regler. Tilbud om revalidering foreslås nu givet uanset alle forsikringsbestemmelser og uanset, om vedkommende har indfødsret, når han blot bor her i landet. Dette princip kan jeg godkende ud fra den tankegang, at vi har både menneskelige og forsorgsmæssige forpligtelser over for disse mennesker, når de kommer i nød.

Derimod må jeg give den højtærede minister ret, når han i bemærkningerne

[Søren Andersen.]

til lovforslaget udtaler en vis betænkelse ved de ensartede regler, når det drejer sig om de såkaldte sociale invalider, d. v. s. de langvarigt arbejdsløse, der for længst har mistet deres arbejdsløshedsunderstøttelse og er kommet på kommunehjælp. Jeg har i høj grad betænkeligheder — og jeg har ikke overvundet dem — i forbindelse med den hjælp, som kan fås under en oplæring, selv om den bliver betydelig bedre end de foregående hjælpeforanstaltninger i form af kommunehjælp og arbejdsløshedsunderstøttelse. Og for mig — og det er måske tilgiveligt — bliver disse betænkeligheder ikke mindre af, at såvel på dette område som på andre områder fremtræder loven i udpræget grad som en bemyndigelseslov.

Selve lovens organisations skelet, omend med betydelige udvidelser, minder om det, vi kender fra den nugældende lov om erhvervshæmmede. Dog bliver der nu mere generelt oprettet såvel amsrevalideringskontorer som amsrevalideringsudvalg i tilslutning til disse. Hvad angår den sidste lov, så vi det som vor naturlige opgave ud fra betænkeligheder med hensyn til for megen administration at gøre disse udvalg mindre. Men det er ting, som vi kan se på og tale om under udvalgsarbejdet.

Som samlende organ og til at rådgive de implicerede ministre, hele tre, bygger lovforslaget som den gældende lov også på et meget bredt samordningsudvalg, og her til kan jeg knytte de samme bemærkninger, som jeg lige har knyttet til spørgsmålet om amskontorerne og amsudvalgene. I det hele taget bliver det sådan, at disse amskontorer kommer til som nærmeste foresatte — sådan kan man vel sige det — at have en selvstændigt opbygget afdeling af invalideforsikringsretten, altså en betydelig udvidelse af selve administrationen. Man får således en forestilling om, at der virkelig skal ske noget, og det kan jeg ikke have det mindste imod, tværtimod; men jeg vil dog alligevel gøre en enkelt bemær-

ning dertil, nemlig minde om, hvad betænkningen i forbindelse med 1951-loven sagde: at man skal passe på ikke at sætte mere arbejde i gang og mere drastisk, end at der samtidig er mulighed for, at de revaliderede kan optages i erhvervslivet.

Jeg skal ikke gå ind på en omtale af det arbejde, som skal finde sted i amsrevalideringskontorerne og i udvalgene, men udtrykke min tilfredshed med, at der heri ligger en ikke ringe decentralisering, idet de mindre problemer efter en nærmere lagt rettesnor kan finde deres afgørelse ude i amterne. Der findes allerede nu en række institutioner og mange privatmænd, som har vist god og udpræget forståelse for disse problemer, og jeg forstår af lovforslaget, at der fremdeles er plads for et sådant initiativ. Samtidig mener man, der kan være brug for støtte inden for lovens rammer — som der står — til oprettelse af nye institutioner, enten måske i forbindelse med og på samme initiativ som de nuværende, men måske også af mere offentlig art. Det kan der naturligvis blive behov for, men jeg må dog være betænkelig ved, at en sådan foranstaltning af mere offentlig art således kan iværksættes alene i henhold til bemyndigelse i denne lov. Der kan gives hjælp til anskaffelse af arbejdsmaskiner og ydes hjælp til selvstændig virksomhed, og der sondres specielt mellem større og mindre ting, enten det nu beror på en lokal afgørelse eller en afgørelse ved invalideforsikringsretten. Jeg synes, dette er udmærket.

Jeg vil også gerne knytte nogle bemærkninger til den nye bestemmelse i lovforslaget, som giver fortrinsstilling ved bestemte arbejder. Dette kan ske efter indstilling fra samordningsudvalget, og man har her tænkt på de hel- eller halvoffentlige institutioner. Jeg hørte med megen interesse på, hvad den ærede forrige ordfører sagde om dette problem, at der her var tale om en ny og god og naturlig landvinding med hensyn til revalidering, men jeg forstår, at der heri ikke lå så meget, som jeg egentlig havde tænkt. Der er også tale om enkelte

[Søren Andersen.]

områder inden for privat virksomhed, hvor man vil give fortrinsstilling for revaliderede til visse former for selvstændig virksomhed, og hvor næringsbeviset alene ikke er afgørende, men hvor også offentlige myndigheders tilladelse udkræves. Jeg skal ikke citere hvilke. Jeg er i ikke ringe grad sympatisk instillet over for dette, men naturligvis må vi i udvalget have en vis nærmere definition af lovforslagets rækkevidde på dette område. Jeg er tilfreds med, at man ikke går videre og pålægger private virksomheder at antage revaliderede; jeg er ikke sikker på, det ville være heldigt, og vi har jo slet intet erfaringsmateriale.

Man vil også fremme oprettelse af beskyttede værksteder. Det kan vi gå med til, hvis der er behov derfor. Men vi ønsker bestemmelser derom indsat i selve lovteksten, således at ordningen ikke bygges på bemyndigelser til ministeren.

For mig at se er det åbenbart, at revalideringsloven vil kræve et meget betydeligt administrationsapparat: det store amtsudvalg, samarbejdsudvalgene, amtskontorerne, udvidelse af invalideforsikringsretten, og der vil også skulle ansættes ekstra mandskab ved den offentlige arbejdsanvisning.

Hvad selve lovgivningsinitiativet koster, kan vi ikke rigtig finde ud af, så vidt jeg har kunnet se. Jeg vil være betænkelig, hvis det skal være normen, som vi ser det omtalt i forbindelse med et par paragraffer, at udgifterne simpelt hen skal vedtages ved bevillinger på de årlige finanslove. Jeg må derfor bede om, at vi i folketingsudvalget får en oversigt over et budget, og at dette også kunne føjes ind i loven. De fleste udgifter skal altså dækkes af staten, men også kommunerne skal med ind i billedet. Her bliver der et stort arbejde for de forskellige udvalg i forbindelse med refusionerne.

Det mest iøjnefaldende ved denne lovgivning er, at det i høj grad er en bemyndigelseslov. Jeg har i dette lovforslag med dets 21 paragraffer fundet hele 25 tilfælde af bemyndigelser, og det synes jeg er lovlig meget — for at sige det mildt. Undskyld, at jeg som en velvillig medarbejder udtaler et ønske om, at man kunne finde frem til et præmieringsssystem til fordel for den

højtærede minister, hvis han var i stand til at præsentere os for lovforslag uden bemyndigelser eller med færrest mulige bemyndigelser, og kunne han ikke finde et organ, der ville betale hertil, men jeg eventuelt skulle gøre det af min egen lomme, kan jeg betro ministeren, at så skulle det ikke blive klaret med den femøre, som en efter kollegers mening heldig ordfører undertiden får tildelt; jeg ville godt gribe lidt dybere i lommen som udtryk for, hvad jeg og mit parti lægger vægt på i denne henseende.

Med disse bemærkninger og med en velvillig indstilling over for problemerne, men samtidig som den, der sætter fingeren på en række områder, som vi må have klarhed over, skal jeg på mit partis vegne tilsige en velvillig udvalgsbehandling. Det er helt naturligt, at vor endelige stilling, ikke til tanken som helhed, for den er fuldt positiv, men til det foreliggende lovforslag, i ikke ringe grad vil afhænge af, hvilket resultat vi når til under udvalgsarbejdet.

Gertie Wandel: Bag det fremsatte lovforslag om revalidering ligger der fra socialministeriets side et forståeligt ønske om sanering, et forståeligt ønske om en samordning af alle de forskellige love og forordninger, der beskæftiger sig med disse spørgsmål. Men ud over dette ligger der bag lovforslaget en række nye synspunkter med hensyn til hele invalideproblemet.

Rehabilitering og revalidering, det er nye ord, som er kommet til os udefra, fra lande med meget store invalideproblemer fra krigens tid, problemer af en størrelsesorden, som vi lykkeligvis ikke kender, problemer, der imidlertid på mange felter har bragt nye kræfter og ideer frem. Vi så jo under den forfærdelige polioepidemi, vi havde her i landet, hvor mange nye kræfter der kom frem, og hvor mange nye ideer der blev sat i gang. De tekniske fremskridt har også åbnet uanede muligheder, så det er forståeligt, at den højtærede socialminister har haft ønske om en samlet lovgivning om hele dette spørgsmål.

Der er en lang vej fra min barndoms lirekassemand med træben og medalje på brystet, veteranen fra 64, der var revalideret efter datidens forhold, og en ung polioramt lærerinde, som jeg til daglig har lejlighed

[Gertie Wandel.]

til at se, når hun kommer i sin invalidevogn for på sine krykker at gå ind og sætte sig ved katederet og undervise igennem en normal arbejdsdag.

De mange trafikulykker har også, som nævnt af de tidligere ordførere, bragt spørgsmålet i forgrunden. Blot for få år siden kunne ingen drømme om det antal ulykkesramte, som nu på dette felt kommer til revalidering.

Det foreliggende lovforslag bringer i sine mange punkter en omfattende plan for hele arbejdet. Vi må takke den højtærede socialminister for, at henstillingen fra Genève i 1955 om arbejdsmæssig revalidering af erhvervshæmmede er medtaget som bilag til lovforslaget. Alle de gode betragtninger, der er nedlagt heri, står som et solidt grundlag for dette lovforslag. Der er også kommet mange betænkninger gennem årene, bl. a. fra socialpolitisk udvalg, fra arbejds- og socialministeriets udvalg og fra embedsmænd inden for socialministeriet, der har givet mange værdifulde tanker og ideer.

Der sættes i dette lovforslag ind med hjælpemuligheder, både forskellige arbejdsmetoder til hjælp for de erhvervshæmmede med optræning og uddannelse i særlige værksteder og, som nydannelse, optræning uden for de særlige institutioner og foranstaltninger. Det sidste kan få stor betydning. Der bliver muligheder for anbringelse af erhvervshæmmede til uddannelse på normale værksteder og normale skoler, og det vil kunne spare oprettelse af adskillige revalideringsinstitutioner. Der bliver hjælp til underhold under revalideringen. En hjælp, som tidligere var forbeholdt polio-ramte og tuberkuløse, kan også udstrækkes til invalider. Og sidst, men ikke mindst foreslås der oprettelse af beskyttede værksteder og gennemførelse af hjemmearbejde. Der er gode rammer for et virkeligt hjælpearbejde for de mennesker, der er slået ud af sygdom eller ulykkestilfælde.

Den højtærede socialminister siger imidlertid et sted i sin fremsættelseale:

„Jeg tror, at alle, der har fulgt udviklingen i det sidste tiår efter krigen, vil være enige med mig i, at de praktiske resultater ikke har stået mål med de gode tanker, der var nedlagt i betænkningerne“.

Nej, det har de måske ikke, men man må huske på de usikre økonomiske forhold, der har måttet arbejdes under. Den højtærede socialminister fortsætter selv senere, at det ikke må glemmes, at der både med hjemmel i beskæftigelsesloven og på andet grundlag er vokset en del værdifulde optræningsforanstaltninger frem. En liste over disse foranstaltninger er medtaget som bilag til lovforslaget. Alt taget i betragtning er det et meget værdifuldt arbejde, der er udført både af særforsorgen, kommuner og private.

16 revalideringsvirksomheder og 11 beskyttede værksteder har i dette forår foranstaltet en enquete og udgivet en redegørelse for deres forhold og de ønsker, de har med hensyn til den nye lov. De ser med store forhåbninger frem til denne lov. Desværre tror jeg, at de på nogle punkter vil blive skuffet. Der er nemlig i dette forslag rammer nok, men ingen af de kendsgerninger, de håber på, ingen redegørelse for, hvilken støtte de kan få til deres arbejde. De skal endda først anerkendes efter 1. oktober 1960. Selv om de udvalg, der skal organisere arbejdet, de mange amtsrevalideringsudvalg og samarbejdsudvalget, kan nedsættes inden den dato, vil der dog gå år, inden der bliver klarhed over disse forhold. Det vil tage lang tid at finde de 25 egnede ledere til de kontorer, som er foreslået oprettet. Der vil gå år, og man spørger uvilkårligt sig selv, hvad der ventes på med hensyn til de eksisterende virksomheder. Vi kender deres arbejde, vi kender deres økonomi. Jeg håber meget på, at vi i det kommende udvalg vil kunne indarbejde flere kendsgerninger i lovforslaget, således at det gode arbejde, der allerede er i gang, i hvert fald ikke endnu i lang tid skal hæmmes af usikker økonomi.

Så sent som i går aftes kunne man i avisen læse om årsberetningen fra Arbejdsskolen på Backersvej. 232 erhvervshæmmede er optrænet i det forløbne år, 82 har mulighed for at kunne gå tilbage til det åbne arbejdsmarked. Der er sket meget godt trods usikre forhold. Invaliderne er mennesker, der må hjælpes. Det er ikke en særlig gruppe, der skal favoriseres; vi kan alle blive slået ud af sygdom eller ulykker. Derfor må de gode, lovforslaget taler om, komme ud over hele landet, men

[Gertie Wandel.]

kårene for både gamle og nye institutioner må kendes, for at der virkelig kan ske noget, ellers er jeg bange for, at det bliver her som med den sidste samarbejdsforordning: der kommer ikke noget rigtigt resultat ud af det.

Jeg kan her minde om børneforsorgen; da tilskuddene i sin tid i begyndelsen af 1940'erne blev en kendsgerning, da man blev klar over, at man kunne få 40 pct. tilskud fra staten og 30 pct. fra kommunen, hvis man oprettede og udbyggede institutionerne, kom der fart i hele arbejdet, og der blev mulighed for at få børn anbragt i vuggestuer og børnehaver, når mødrene måtte forlade hjemmene.

Vi må også tage de erfaringer, der eksisterer fra revalideringsbestræbelser i andre lande, med i vore overvejelser i udvalget. Der er nylig kommet en rapport fra Holland fra overlæge Axel Olsen. Der findes i øjeblikket 180 beskyttede værksteder med 22 000 pladser for erhvervshæmmede, der ikke kan anbringes på det sædvanlige arbejdsmarked. Det forekommer mig at være helt ufatteligt store tal, selv med en befolkning på ca. 10 millioner. Når man så endda får at vide, at det alt sammen er sket efter krigens afslutning, må der være særlige forhold til stede, og det har der også været. Det er uden tvivl den sikre viden om gode tilskudsforhold, der har sat det så hurtigt i gang. 75-90 pct. af driftsudgifterne refunderes i Holland af staten, hvis virksomheden opfylder de stillede krav.

Efter alt, hvad der er sagt i de forskellige betænkninger, og hvad der er sagt både i lovforslagets bemærkninger og af den højtærede socialminister i hans fremsættelsestale, er vi herhjemme også klar over, at det er god investering at sætte penge i genoptræning af erhvervshæmmede, hvad enten de bliver fuldt arbejdsdygtige eller de må fortsætte deres tilværelse i beskyttede værksteder. Derfor må vi i det kommende udvalg se at finde en størrelsesorden for den støtte, der skal til i arbejdet herhjemme.

Til sidst vil jeg gerne omtale endnu en mulighed, der nævnes i bemærkningerne til lovforslaget. Det drejer sig om oprettelse af særlige arbejdsklinikker i tilslutning til de større sygehuse. Her står man med

patienterne, man kan fortsætte behandlingen og sætte ind så hurtigt som muligt, men dér gælder det samme: man må vide kårene.

Fortrinsadgangen til arbejde er nævnt meget af den socialdemokratiske ordfører. Jeg er af samme mening, den står kun som en mulighed i lovforslaget, men jeg håber, udvalget kan komme frem til kendsgerninger. Selv om man ikke vil gå så langt som i England, hvor der er kvota-anbringelse for hver 10. ansatte, er der ingen grund til at holde sig tilbage på dette punkt. Man må se at finde en løsning, man må få folk sat i arbejde; det er dog det, det hele drejer sig om.

Mit parti er dybt interesseret i at hjælpe den gruppe medborgere, der er ramt af invaliditet på den ene eller anden måde. Vi håber, at vi i det kommende udvalg kan arbejde på at få indrettet denne udmærkede rammelov, sådan at de allerede eksisterende institutioner kan blive fuldt klar over, hvilken støtte de kan få, således at der rundt om i landet kan opstå mange nye værksteder og revalideringsinstitutter til hjælp for invaliderne, de mennesker, vi i så høj grad synes fortjener hjælp.

Else Zeuthen: Også fra det radikale venstres side ser vi med tilfredshed på, at der nu foreligger et lovforslag om revalidering, og vi takker den højtærede socialminister derfor såvel som for fremsættelsestalen, hvori han slog nye principper fast som ledende for vor lovgivning.

Ganske vist er revalidering ikke et nyt begreb; allerede i en del år har man gennem invalideforsikringsretten, Samfundet og Hjemmet for Vanføre og gennem invalidernes egne organisationer på både den ene og den anden måde arbejdet for den idé, at det var bedre at optræne en invalid til at udføre et arbejde, som hans invaliditet tillod, end at give vedkommende en pension og overlade ham til et liv i forholdsvis lediggang. Ved det foreliggende lovforslag bliver der lagt faste rammer, således at disse bestræbelser bliver sat i system hele landet over og revalideringen kan tages op fra grunden. Disse systematiske bestræbelser er først og fremmest udtrykt i §§ 12-14, ifølge hvilke der skal oprettes amtsrevalideringsudvalg og amtsrevalideringskontorer over hele landet.

[Else Zenthen.]

I denne forbindelse vil jeg gerne udtrykke vor store tilfredshed med, at revalideringskontorerne skal knyttes til arbejdsanvisningskontorerne, hvor de rettelig hører hjemme. For hvad kan det nytte, således som også andre ordførere har spurgt, at man opøver og træner en invalid, hvis der ikke kan gøres noget for at skaffe vedkommende arbejde?

Fra de steder i landet, hvor der har været arbejdet efter disse linjer, ved man, at et målbevidst arbejde for at få invalider anbragt kan opnå gode resultater; og at sådanne handicappede medborgere kan gøre udmærket god fyldest på de pladser, hvor de bliver anbragt.

Et vigtigt princip, der fastslås i § 2, er fastsættelsen af regler for, at revalideringskontorerne skal kunne modtage fornøden underretning fra offentlige myndigheder, sygehuse, læger, sygekasser o. s. v. om tilfælde af invaliditet. På denne måde skaffes der bedre overblik over omfanget af de hjælpeforanstaltninger, som er nødvendige, og det er mit indtryk, at man ikke rigtig har dette overblik i øjeblikket. Man får herved mulighed for at komme frem til og råde bod på tilfælde af invaliditet på et tidligt tidspunkt og i et større omfang end før.

Jeg vil også gerne understrege betydningen af den lovmæssige hjemmel, der i § 5 gives for støtte til etablering og drift af institutioner, der varetager revalideringsopgaver. Vi finder, at der er en vis rimelighed i, at kommunerne er med heri, fordi de vil kunne spare penge på anden vis, f.eks. ved at underholdsbidrag falder bort o. s. v. Jeg kan kun udtrykke ønsket om — og her tror jeg jeg er enig med det ærede medlem fru Gertie Wandel — at der virkelig må blive oprettet et tilstrækkeligt stort antal institutioner, bl. a. derved at tilskuddene må være så passende afvejet, at kommunerne føler sig ansportet til at være med i oprettelsen af disse institutioner, og det ikke går som med loven af 1933, hvorefter der kunne være blevet oprettet en række arbejdsplejehjem; men dette arbejde er der jo ikke rigtig kommet gang i.

En vigtig nydannelse er bestemmelsen i § 7 om hjælp til underhold for den enkelte under revalidering, således at vedkommen-

des hjem ikke bliver slået i stykker, medens revalideringen står på.

Jeg skal lige til sidst også nævne reglerne i §§ 9-10 om fortrinsadgang til arbejde for invalider og om oprettelse af beskyttede værksteder for invalider, der ikke er i stand til at opnå beskæftigelse i det almindelige erhvervsliv. Jeg udtrykker håbet om, at den pessimisme, som det ærede medlem fru Edel Saunte lagde for dagen med hensyn til invalidernes anbringelse i kommunernes tjeneste, ikke slår til over hele landet. Der inddrages jo også andre institutioner i disse bestræbelser.

Hvad de beskyttede værksteder for invalider angår, vil jeg gerne spørge den højtærede socialminister, om han ikke herunder, når det siges, at der til disse værksteder skal være adgang for handicappede, som ikke kan finde anvendelse i det almindelige erhvervsliv, også medregner sådanne grupper af handicappede som f. eks. nogle epileptikere, der måske nok er i stand til at få arbejde, men som ikke er i stand til at bevare det, og måske også handicappede, som ikke er i stand til at opnå arbejde på rimelige betingelser?

Sådan som rammen om revalideringsbestemmelserne former sig ifølge det foreliggende lovforslag, er der grund til at være tilfreds, og jeg har også erfaret, at invalideorganisationerne er tilfredse med lovforslaget og er taknemlige for det, selv om selvfølgelig en del afhænger af løsningen af en række detailspørgsmål inden for rammerne. Det radikale venstre tror, at både samfundet og de, der hjælpes, vil få glæde af disse nye bestræbelser, og vi medvirker derfor gerne til at gennemføre lovforslaget.

Gøting: Da mit partis ordfører i denne sag ikke har kunnet være til stede, skal jeg fremsætte nogle principielle betragtninger i forbindelse med det fremsatte lovforslag om revalidering. Revalidering er en så selvfølgelig samfundsopgave i dette ords alleregentligste forstand, at det i virkeligheden er højst forbavsende, at vi ikke allerede i mange år har haft en samlet, koordineret og effektivt fungerende lovgivning på dette område, men som den højtærede socialminister udtalte i fremsættelsestalen, er det altså efter en mangeårig udvikling den opgave, vi står over for nu. Lad os

[Gøting.]

gøre det godt, lad os få alt det kluntede eller irrationelle og uensartede pillet ud og få det, vi burde have haft for længe siden: en helhedslov. Det må være helt klart, at det at bringe en invalideret tilbage til at udfylde en mission er af den allerhøjeste interesse, ikke alene for samfundet som helhed, men også for den invaliderede og dennes pårørende, ikke alene ud fra økonomiske og fysiske synspunkter, men sandelig også i allerhøjeste grad ud fra rent mentale eller psykiske grunde.

I den forbindelse vil jeg gerne bemærke, selv om jeg ellers ikke skal komme ind på enkeltheder, at jeg i særdeleshed er glad for § 9 i lovforslaget. Det har længe undret mig, at stat og kommune, altså det offentlige, ikke i langt højere grad har gjort og gør brug af invaliderede, som på grund af deres invaliditet ikke kan vende tilbage til deres oprindelige arbejde, men som i høj grad vil kunne gøre 100 pct. fyldst på et andet område. Selvfølgelig er jeg klar over, at det ikke kan lykkes at placere så nær alle i det offentlige maskineri, men det, jeg faktisk ønsker at påpege, er, at det offentlige ikke behøver at tage de, man kan vel næsten sige reklamemæssige hensyn, som det private erhvervsliv i et vist omfang er nødt til at tage.

Målet må være total ligestilling med øvrige deltagere i samfundets erhvervsliv på områder, hvor et handicap ikke er et handicap. I øvrigt er jeg i høj grad tilfreds med, at der også i arbejder- og arbejdsgiverkredse kan spores en stadig voksende erkendelse af, at vi ganske enkelt slet ikke har råd til at undvære den værdifulde indsats, som handicappede kan yde, når de bliver placeret på de rette pladser eller rettere får mulighed for at kunne placere sig på de rette pladser. Vi har da slet ikke råd til det i dag, hvor der faktisk ingen ledige findes. I et samfund i fuld aktivitet er der brug for alle hænder.

Ministeren foreslår visse nydannelser på det organisatoriske område, og det må være klart, at det koordineringsapparat, der skal til, ikke må mangle. Jeg må erkende, at jeg er en lille smule nervøs for oplægget. Ja vel, ministeren har til hensigt at finde frem til en smidig ordning, som uden overflødig papiradministration kan sikre, at

revalideringen sætter ind på det tidligst mulige tidspunkt. Det er en smuk hensigt, og endemålet er endnu smukkere, at gøre tilværelsen lysere for vore handicappede. Så vidt jeg kan skønne, er det stort set lykkedes ministeren at finde frem til et fornuftigt organisationsapparat. Jeg vil derfor nødig have, at dette opfattes som udtryk for en sur indstilling over for lovforslaget som helhed; det skal kun opfattes som en opfordring til det kommende udvalg om at sikre sig, at der ikke bliver for meget kontoriusseri. Det er ikke mere bureaukrati, vi har brug for, det er flere og bedre revalideringsmuligheder, der skal til, det er facts.

Principielt skal jeg altså tilsige mit partis støtte til lovforslagets hovedlinje og hensigt, men jeg må anmode om grundig udvalgsbehandling i hvert fald af lovforslagets organisatoriske side. Alt, hvad der er sparet af unødvendigheder, er tjent, det gælder også for vore handicappede.

Ragnhild Andersen: Den kommunistiske folketingsgruppe hilser med tilfredshed fremsættelsen af dette lovforslag om revalidering. Der er ingen tvivl om, at der er et endda stort behov for at sikre de erhvervs-hæmmede og invaliderede medborgere hjælp og støtte menneskeligt og økonomisk, så de opmuntres og hjælpes til revalidering, således at de kan komme tilbage til produktivt arbejde sammen med og på lige fod med andre medborgere. De, der lider af en fysisk eller psykisk lidelse eller andet handicap eller er slået ud på grund af sociale vanskeligheder, som hæmmer deres mulighed for at få arbejde eller deres arbejdsbetingelser, har et særligt behov for at føle, at de ikke er overflødige, men at samfundet har brug for dem og for deres arbejdskraft. Heri er vi enige med ministeren. Det er nødvendigt, at de handicappede føler, at samfundet interesserer sig for at hjælpe dem lægeligt og økonomisk, når det er fornødent, men i lige så høj grad for at skaffe plads for dem i produktionen sammen med andre og på lige fod med andre. Det er en stor opgave, der her stilles, opgaven at give alle invalider adgang til og gode betingelser for revalidering, så de får lige vilkår med andre. Jeg vil ikke tro, det er nogen let opgave at løse, og jeg tror heller

[Ragnhild Andersen.]

ikke, at denne lov vil have mulighed for at løse opgaven i fuldt omfang; men en begyndelse er også en god ting, og min gruppe understøtter den begyndelse, der her gøres.

Det drejer sig om mange tusinde medborgere, om børn og unge mennesker, men også i høj grad om voksne personer, der tit har familier at forsørge, og dette lovforslag omhandler især de unge og de voksne. Lad mig tilføje, at vi i øjeblikket har mellem 50.000 og 55.000 invalidepensionister, mennesker, som er mere eller mindre slået ud på grund af deres invaliditet. Ud over dem er der adskilligt flere handicappede, som ikke er invalidepensionister. Den 1. april 1957 havde vi 52.643 invalidepensionister, året før var tallet 50.728, i 1952 havde vi 45.592 og i 1947, altså 10 år før tallet på 52.643, havde vi 39.832 invalidepensionister. Der er altså tale om en ganske betydelig stigning i de invalideredes antal, over 12.000 i løbet af 10 år. Vi ved, at masser af disse mennesker lever i trange og vanskelige kår med en meget beskedne pension, som i almindelighed trænger til at forbedres, et forhold, vi formentlig inden længe skal behandle, når invalideforsikringskommissionens forslag foreligger. En del af disse mennesker vil i kraft af denne lov få mulighed for at blive revalideret. De hårdest medtagne vil ikke kunne hjælpes af loven, de kan hjælpes på anden måde, og hvad angår dem, der er kommet op i årene, i 50-60 års alderen, hvor opslidtheden også begynder at gøre sig gældende, vil det være et stort tvivlsspørgsmål, hvor mange man kan hjælpe til tilbagevenden til produktivt og lønende arbejde. Naturligvis er det rigtigt — og heri er vi enige med ministeren — at alle skal have mulighed for revalidering, for at arbejde i stedet for at leve et liv i trange kår og uden beskæftigelse; men hvad angår disse ældre invaliderede, for hvis vedkommende opslidtheden også træder ind i billedet, vil jeg dog advare mod den tanke, der er fremsat af invalideforsikringskommissionen, at man, hvis de ikke selv mener at kunne påbegynde en revalidering, skal kunne fratage dem invalidepensionen. Efter vor opfattelse bør man holde fast på, at hjælpen er en frivillig

håndsrækning, og jeg vil tro, at der foreløbig er lang vej, før man har hjulpet de mange, som trænger til og selv brændende ønsker hjælp til en revalidering og til tilbagevenden til arbejdspladsen.

Som jeg allerede har været inde på, stiger antallet af invalider stærkt år for år, og jeg kan ikke undlade at rejse spørgsmålet om, hvad vi kan gøre for at forhindre, for at forebygge denne udvikling. Ministeren er også inde på spørgsmålet om forebyggende foranstaltninger og nævner en række områder, hvor der er gennemført sådanne. Det drejer sig ikke mindst om lovgivningen for børnene, de evnesvage, de døde, de tunghøre og andre. Efter min gruppes opfattelse må de bestående hjælpeordninger for erhvervshæmmede udnyttes bedre, end tilfældet er, og statens støtte må kræves, når det er fornødent.

Jeg tillader mig at omtale den udmærkede lovgivning, vi har om hjælp til de hørelidende. Der er adgang til hørecentraler, lægeundersøgelser og at få høreapparater, som for mange er nødvendige, også for mange arbejdere og arbejderkvinder, der arbejder i produktionen. Men hvorfor skal de tunghøre vente et år på at komme til? Det er efter min mening urimeligt, og jeg opfordrer ministeren til at se på dette spørgsmål og gøre sit til, at vi snarest får endnu en hørecentral her på Sjælland, og at hørecentralen i København får tilstrækkeligt med medarbejdere, så man ikke behøver at sige til de mange, der søger hjælp, at de må vente et år. Her er et felt, hvor statens støtte efter vor opfattelse må forøges med det samme, og hvor der umiddelbart kan gøres noget. Men også på andre områder mener vi der bør forebygges ganske anderledes og mere eftertrykkeligt end hidtil.

I bemærkningerne til lovforslaget siges det, at vi navnlig må interessere os for de menneskers velfærd, der har været udsat for færdsels- og arbejdsulykker, men også for personer, hvis handicap har overvejende sociale årsager. Men når det er tilfældet, og når samtlige ordførere har peget på den stigning i invaliditeten, der skyldes færdselsulykker, kan vi da roligt se på, at et tiltagende antal mennesker invalideres på grund af disse trafikulykker? Efter min mening har vi pligt til at sætte alvorligt ind herimod. Arbejdsulykkernes

[Ragnhild Andersen.]

tal søger vi nedbragt ved en bedre arbejderbeskyttelseslovgivning. Hvad trafikken angår, ved vi, at det går den anden vej. Her kan det ikke nytte at sige, at det henhører under en anden minister; det henhører under os alle sammen, at der tilvejebringes en lovgivning, der sikrer os mod, at børn, unge mennesker og familieforsørgere dagligt invalideres eller helt slås ihjel. Efter vor opfattelse må man, så længe vort vej og gadenet ikke er indrettet til den stadig stigende motortrafik, begrænse hastigheden og træffe andre effektive foranstaltninger, som sikrer os mod den uhyggelige og store invalidering af børn, unge mennesker og familieforsørgere. Det kan ikke blive ved, som det går på dette område.

Når talen er om de sociale årsager, er der efter vor opfattelse også grund til i allerhøjeste grad at råbe vagt i gevær. Hvorfor er mange arbejdere og arbejderkvinder slidt op før tiden? — for det er de jo. Fordi der jages på dem fra morgen til aften. Det psykiske pres er blevet stort på arbejdspladserne. Rationaliseringseksperter, stopure, tidtagningsingeniører og mange flere sættes ind for at presse tempoet og minutydelseerne op med det resultat, at mange bliver nervevrag i en alt for tidlig alder. Det er heller ikke nogen hemmelighed, at ikke så få ulovlige arbejdskonflikter hidrører fra det forhold, at der på mange virksomheder stilles umenneskelige krav til arbejdernes ydeevne, og her må der efter vor opfattelse sættes ind for at betrygge og lette de arbejdende medborgeres tilværelse.

Vi må have en forkortet arbejdstid, vi må have tilstrækkeligt med børnehaver og vuggestuer, så kvinderne kan sidde roligt ved deres maskiner og deres arbejde, vi må have en mere betryggende familiepøolitik, som i det hele taget letter de arbejdendes levevilkår. I denne teknikkens, atomalderens og elektronhjernens tidsalder må det være muligt at give menneskene bedre, sundere og tryggere levevilkår; men det gør man ikke i vort land, hvor vi årligt registrerer flere og flere tusinde handicappede og invalide medborgere.

Vedrørende lovforslagets bestemmelser er den kommunistiske gruppe enig i, at de

foreslåede foranstaltninger med hensyn til oplæring, uddannelse, omskoling o. s. v. bør stå åbne for alle erhvervshæmmede uden hensyn til årsagen til invaliditeten og handicappet. Ydelse af hjælp bør ikke som hidtil være begrænset til dem, der omfattes af invalideforsikringen. Vi er også helt enige i, at den hjælp, der skal ydes de erhvervshæmmede under oplæring og revalidering, altså den understøttende hjælp, bør indeholde et incitament til at begynde en optræning, og at den derfor som foreslået bør være på størrelse med den hjælp, der ydes polio- og tuberkuloseramte.

Der er dog visse ting, særlig i bemærkningerne til lovforslaget, som jeg ikke kan være tilfreds med. I bemærkningerne til § 7 siges der følgende, idet man henviser til, at den hjælp, man foreslår, er større end arbejdsløshedsunderstøttelsen, kommunehjælpen og uddannelseshjælpen til enkerne:

„Man har herved også taget i betragtning, at der i de tilfælde, hvor personer har været henvist til gennem længere tid at leve af offentlig hjælp, ved udmåling af hjælpen vil kunne tages hensyn hertil, således at hjælpen i disse tilfælde eventuelt fastsættes på et noget lavere niveau end det efter bestemmelsen sædvanlige.“

Hvad er nu det for noget? Efter vor opfattelse harmonerer det dårligt med ligebehandlingen af medborgerne, at man tager det forbehold, at de socialt dårligt stillede, langvarigt syge og arbejdsløse, kan gives en ringere hjælp end den, man vil give til andre, der har været økonomisk bedre stillet, før de kom ud for deres handicap. Tværtimod vil jeg tro, at den fattige familieforsørger, arbejdsmanden med børneflokk, som gennem lang tid har været på smalkost med sygehjælp eller arbejdsløshedsunderstøttelse, har større behov for en rummelig hjælp end andre, der hidtil har klaret sig bedre. Derfor finder jeg det uretfærdigt, at man allerede på forhånd indstiller sig på, at man skal kunne give mindre hjælp til nogle end til andre. Alle må efter vor opfattelse have samme status under oplæringen.

Med hensyn til de erhvervshæmmedes indpasning i erhvervslivet, tager lovforsla-

[Ragnhild Andersen.]

get sigte på dels at hjælpe dem til hjemmearbejde, dels at give støtte til institutioner, der beskæftiger sig med revalidering, dels at fremskaffe arbejde på beskyttede værksteder og dels at få flere anbragt i statens tjeneste.

Jeg vil gerne ligesom enkelte andre ordførere pege på, at det er vigtigt — jeg tror, det er meget vigtigt — at de erhvervs-hæmmede også får mulighed for at komme ind på almindelige arbejdspladser i det private erhvervsliv, og jeg vil gerne spørge, om ikke ministeren vil finde det rigtigt med en bestemmelse, som eksempelvis pålagde arbejdsgiverne at hente en vis procentdel af arbejdsstaben fra de erhvervs-hæmmede. Jeg vil tro, det vil have stor betydning.

Vi anser det også for at være afgørende, at de handicappede, når de får plads i produktionen, sikres tarifmæssig løn for deres arbejde. Det vil vel ofte være sådan, at de vil have svært ved at følge med, svært ved at tjene den samme løn som andre, der er sunde og raske. Men her er det vor mening, at samfundet må fortsætte med at hjælpe, således at de handicappede ikke slås ud efter en kortere periode.

Lovforslagets bestemmelser om støtte til institutioner, der beskæftiger mennesker, som revalideres, om beskyttede værksteder, om amtsudvalg og -kontorer og om en særlig revalideringsafdeling ved invalideforsikringsretten er jo omfattende og nye, men disse foranstaltninger er utvivlsomt nødvendige. At det vil koste ikke så få penge at gennemføre dem, er vel hævet over enhver tvivl; afgørende må det dog efter mit partis synspunkt være, at man, hvis denne lovgivning vedtages, vil blive i stand til at hjælpe de mange tusinde erhvervs-hæmmede, der har brug for en håndsækning og brug for at få en plads i produktionen.

Ud fra ønsket herom tilsiger jeg med disse bemærkninger på mit partis vegne velvillig

støtte og medvirken til lovforslagets gennemførelse.

Socialministeren (Bomholt): Jeg takker for samtlige partiers velvillige indstilling over for lovforslaget. Jeg forstår, at der fra alle sider er en positiv holdning over for princippet i lovforslaget, over for det, der tilstræbes, selv om der af visse enkeltheder ønskes en nærmere undersøgelse.

Det ærede medlem fru Edel Saunte betone, at værdien ved en sådan lovgivning er, at vi skal møde det konkrete tilfælde i dets begyndelsesfase, at vi skal tilstræbe personlig kontakt for så hurtigt som muligt at nå frem til genoprettelse. Også jeg tror, at dette er et meget, meget væsentligt træk, og at det kan betyde indledning til noget nyt og værdifuldt i vor socialpolitik. Det ærede medlem ønskede en nærmere drøftelse af problemområdet under § 9; en sådan drøftelse ser jeg for mit vedkommende meget gerne. De krigsførende nationer er jo af en række nærliggende grunde gået videre end vi på dette felt; de har været nødt til at gå videre. I England har man stillet en vis procentdel af arbejdspladserne til rådighed for de invaliderede, og i Tyskland har man tilstræbt en ordening, hvorefter arbejdsgiverne får refusion i større eller mindre grad for en vis periode i en invaliderets tilværelse og tilvænnning til arbejdslivet. Det er muligt, at vi skal tilstræbe noget lignende eller finde vor egen vej. Jeg ville jo mene, at det er bedre at gå tilbuddets vej over for de private arbejdsgivere end at gå den statslige forpligtelses vej, som det ærede medlem fru Ragnhild Andersen gik ind for.

Det glæder mig, at det ærede medlem fru Gertie Wandel også så varmt støttede bestræbelsen for at nå så langt ind i samfundet som vel muligt med en effektiv anvisning for de invalideredes vedkommende.

Jeg tror — sagt til det ærede medlem fru Edel Saunte — at revalidering, d. v. s. den relativt hurtige tilbageføring til fuld

[Socialministeren.]

førlighed eller så vidt muligt til fuld førlighed, i sig selv er et gode, men jeg indrømmer, at for en revalideringsinstitution, der hviler på frivillig tilgang, vil omfanget af anvisningen utvivlsomt blive noget yderst væsentligt. Hvor langt kan man nå i så henseende? Det bliver af betydning for institutionens arbejde.

Det ærede medlem hr. Søren Andersen betonedede sin velvillige grundopfattelse over for lovforslaget, men havde visse betænkeligheder. Det ærede medlem var betænkelig ved at yde en forøget hjælp under revalidering. Jeg vil hertil sige, at de læger og revalideringskyndige, som jeg har talt med, har anset det for noget meget væsentligt.

Det ærede medlem satiriserede lidt over, at der her var tale om en bemyndigelseslov. Jeg ved ikke, hvorfor en rammelov nødvendigvis skal kaldes en bemyndigelseslov. En rammelov må jo indeholde visse bemyndigelser til den parlamentarisk ansvarlige minister, men i dette tilfælde tilsigtes der jo ikke blot en handlekraftig ledelse; der tilsigtes også, som betonet af det ærede medlem, en virkelig decentralisering på de felter, hvor det overhovedet er gør ligt. Jeg har søgt at indsnævre amtskontorernes og amtsrevalideringsudvalgenes omfang til det mindst mulige, til det sagligt forsvarlige minimum, men naturligvis kan man drøfte amtsudvalgenes sammensætning i det udvalg, der bliver nedsat. Jeg er nu tilbøjelig til at tro, at man skal kridte støvlerne og stå fast for ikke at få udvalgene gjort større efter de henvendelser og henstillinger, man formentlig vil modtage.

Det ærede medlem var en lille smule betænkelig ved de værksteder, der kan oprettes, og de maskiner, der kan anbringes i dem; ville det ikke blive for kostbart? Jeg tror, at et møde med virkeligheden vil overbevise det ærede medlem om, at der må visse værksteder til, og at der i disse værksteder må være visse maskiner, som kan bruges til testning, til opøvelse af færdigheder o. s. v. Det er et nødvendighedsanliggende, og jeg ville tro, at det skulle være muligt at nå frem til en enig opfattelse på dette punkt.

Det ærede medlem ønskede meget, at der kunne opstilles et budget og gives nærmere økonomiske anvisninger. Med det

ønske startede også jeg, men under det indgående arbejde med opgaverne nåede jeg til den opfattelse, at dette faktisk ikke var muligt. Det er næsten ikke muligt at finde den samme budgetordning for to revalideringsvirksomheder, for de kræver til syvende og sidst forskelligt tilskud og forskellig dækning. Man kan meget vel tænke sig én revalideringsvirksomhed, der bærer sig selv, mens en anden virksomhed kræver et mindre tilskud, og der kan endelig være virksomheder, der beskæftiger så hårdt invaliderede, at der må en videregående dækning til. Det er altså meget svært at opstille et konkret økonomisk skema.

Det ærede medlem fru Gertie Wandel var inde på det samme og ville gerne i udvalget drøfte de konkrete linjer for investering og driftstilskud. Jeg skal gerne stille den viden, jeg har, til rådighed og vil naturligvis også gøre mit bedste for, at vi kan finde frem til en størrelsesorden for støtte, men jeg tvivler på forhånd om, at det vil lykkes. Jeg tror, det er rigtigst, at der sker en endelig afklaring af tilskudsreglerne i det samordningsudvalg, der ned sættes. Jeg tror, at det bedst kan finde frem til de rette økonomiske linjer i relation til de erfaringer, der skal gøres. Men det er jo muligt, at vi vedrørende en enkelt konkret opgave, som det ærede medlem nævnte, tilbygning til sygehuse, kan nå frem til en økonomisk vejledende ordning; det skal jeg som sagt ikke, hvis det er gør ligt, have noget at indvende imod.

Det ærede medlem fru Gertie Wandel mente, der kunne gå år, inden denne revalideringslov trådte i kraft og fik betydning. Jeg vil hertil gerne sige, at jeg, naturligvis med forbehold over for det sagligt nødvendige, gerne ser forberedelsestiden så kort som muligt. Men det er den slags ting, som vi vel også i al venskabelighed kan drøfte i udvalget og med de parter, som på dette felt har særlige erfaringer.

Det ærede medlem fru Else Zeuthen betonedede værdien af indberetningspligten, som indeholdes i § 2 — det er også en ting af stor værdi — og spurgte mig, om de beskyttede værksteder også kunne omfatte sådanne handicappede som epileptikere. Det skulle ikke på forhånd være udelukket;

[Socialministeren.]

det kommer naturligvis meget an på, hvad det er for virksomheder, der er tale om; men det er jo givet, at man efterhånden vil søge at dække hele det invaliderede felt.

Det ærede medlem hr. Gøting takker jeg for den varme tilslutning til § 9 og hans omtale af værdien af, at både arbejdere og arbejdsgivere viser forståelse for denne opgave. Uden en positiv forståelse fra disse to sider, arbejdsmarkedets parter, vil det ikke være gørligt at føre denne lov frem til den succes, som vi fra alle sider her i tinget ønsker.

Det ærede medlem fru Ragnhild Andersen har ret i, at det ikke er nogen let opgave at føre dette forslag ud i livet; der vil komme mange vanskeligheder, som skal overvindes. Jeg vil gerne, som det ærede medlem gjorde det, betone, at der er tale om frivillig revalidering. Det ærede medlem omtalte ulykkernes forfærdende antal, og det kan ikke nægtes, at det er dem, der skærper revalideringsproblemet. Det er denne konstante strøm af ulykker, som vi ikke kan standse, der bringer os millionudgifter til sygebehandling, til revalidering o. s. v. Men hvem er i stand til her at give det endelige råd, der kan standse ulykkernes strøm?

Jeg takker som sagt de ærede ordførere for positiv og velvillig holdning.

Hermed sluttede forhandlingene.

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Edel Saunte: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning *vedtoges* dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om iværksættelse af aftrapning af omsætningsafgiften på tekstilvarer [af Fuglsang m. fl.].

(Første behandling findes i tidenden sp. 610).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Fuglsang): Dagbladet Aktuelt havde i går en ledende artikel, hvor man — ganske vist mildt og lidt svævende — bebrejdede det ærede medlem hr. Poul Møller den lille konservative ønskedrøm, som det ærede medlem udtrykte på det konservative landsmøde. Den gik ud på, at hvis de nuværende forbrugsafgifter opretholdes, vil de direkte skatter på indtægt og formue kunne afskaffes. Opfyldelsen af denne ønskedrøm vil, som Aktuelt ganske rigtigt bemærker, betyde, at millionærerne skattemæssigt slipper med at betale samme forbrugsafgifter som de mindrebedidlede. Bladet gik oven i købet så vidt, at det kaldte selve Lenin til vidne på de indirekte skatters uretfærdighed, idet det bragte et citat, der efter bladets mening helt var på linje med det citat, jeg henviste til fra en af Lenins danske samtidige, nemlig socialdemokraten Gustav Bang. Nu er Aktuelt jo ikke et tilfældigt blad. Trods navneforandringen er det stadig socialdemokratisk, og som sådant lader det sig som bekendt, i hvert fald til dels, finansiere af fagforbundene. Derfor kunne jeg ganske naturligt ikke lade være med at sætte denne leder i går i forbindelse med behandlingen af vort forslag om aftrapning af tekstilskatten i dag. For hvem vil vel den ene dag kalde selveste Lenin til vidne på uretfærdigheden af en skat, hvis ophævelse man næste dag eventuelt kunne tænke sig at stemme imod?

Man må indrømme mig, at det foreliggende forslag til folketingsbeslutning således burde have alle forudsætninger for at blive gennemført, og man må tilgive mig, hvis jeg i dag møder en del mere optimistisk, end jeg var, da jeg forlod talerstolen for et par dage siden. For få skatter er så upopulære i befolkningen som denne indirekte skat, der med rette er kaldt den lede tøjsskat. Mod sådanne skatter og den sociale uret, de indebærer, har ikke alene mit parti, men autoriteter som dagbladet Aktuelt, Gustav Bang, Lenin og den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke udtalt sig. Mod en sådan skat har såvel forbrugere som de organisationer, der